

Waarom je niet/wel naar Laibach moet

Pagina 11

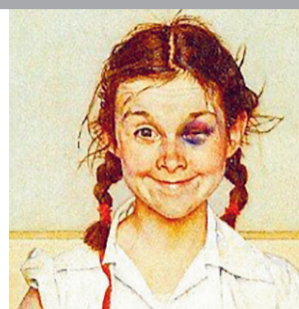
Romandebuut over Finse overgrootvader. 'Ik wilde sneeuw voelen'

Pagina 3

Archeoloog: nergens vind je zoveel geschiedenis als op Sint Eustatius

Pagina 7

Stop met betuttelen! Kinderen hebben het recht op een bult

Pagina 8

Bronzen beeld uit Benin, dat Nigeria terug wil hebben. Foto Museum Volkenkunde Leiden

Gaan we dit teruggeven?

Musea gaan actief op zoek naar roofkunst

Volkenkundige musea gaan zelf roofkunst zoeken in hun collecties. Maar hoe geef je die stukken terug? En aan wie?

DOOR VINCENT BONGERS, SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK EN ANOUSHKA KLOOSTERMAN

Vier à vijf procent van alle museumcollecties bestaat uit roofkunst, schat Pieter ter Keurs. Het zijn percentages waar hij niet wakker van ligt, zegt het afdelingshoofd Collecties van het Rijksmuseum van Oudheden. 'Maar we moeten niet ontkennen dat er inderdaad dingen zijn geroofd. Daar moeten we open over zijn en die informatie moeten we delen.'

De discussie over roofkunst is in volle gang. Niet langer wordt de term uitsluitend gebruikt voor door nazi's geroofde schilderijen; nu gaat het vooral over archeologische vondsten, menselijke resten en kunstvoorwerpen uit vroegere koloniën. Museum Volkenkunde kwam vorige week, samen met andere musea, met nieuwe richtlijnen. De belofte: koloniale kunst zal 'ruimhartig' worden teruggegeven aan het land van herkomst.

Volkenkunde was niet bereikbaar voor commentaar. Maar eerder verklaarde directeur Stijn Schoonderwoerd tegen NRC dat het museum claims niet passief wil afwachten, maar actief op zoek gaat naar roofkunst in de eigen collectie. 'We weten dat een deel van onze collectie is verwor-

ven in de koloniale periode, een periode van grote machtsverschillen en onrecht.'

'Er gaat een sterk signaal van uit', zegt Evelien Campfens, van het Grotius Centre for International Legal Studies over de nieuwe richtlijnen. Ze doet promotieonderzoek naar roofkunst. 'De musea geven aan: "Wij staan open voor claims", dat is op zich mooi. Maar het wordt gepresenteerd als een soort wereldprimeur, en dat is het niet. Het was altijd al mogelijk om claims in te dienen.' Ter Keurs stelt dat de discussie over roofkunst al veel langer speelt. 'Al in 1978 heeft Nederland dingen teruggegeven aan Indonesië. Maar in de berichtgeving komt dat niet terug.'

Het enige nieuwe aan de richtlijnen van Volkenkunde, is dat ze nu daadwerkelijk zijn opgeschreven, zegt Ter Keurs. 'De kern is: als er een claim komt, dan moeten we die serieus nemen. Ik denk dat de meeste musea deze richtlijnen al volgen, wij ook. Ze hopen nu alleen dat het landelijk gaat gelden, en dat zou goed zijn.'

Toch is er de afgelopen jaren zeker wat veranderd. Campfens: 'In 2017 heeft de Franse president Macron de boel op zijn kop gezet. Hij heeft echt een taboe doorbroken door te zeggen dat hij objecten uit voormalige Afrikaanse koloniën wil teruggeven. De beslissing tot teruggave van kunstschaten uit Dahomey, dat nu in de Afrikaanse staat Benin ligt, was in november 2018 de eerste. Twee jaar daarvoor was die claim nog afgewezen omdat het om Frans kunstbezit ging. Ondanks vele oproepen van de VN gaven voormalige koloniale machten nauwelijks gehoor aan verzoeken om meegenomen kunst terug te geven. Zijn aankondiging was dus baanbrekend, en sommige Franse musea wachten in angst op wat komen gaat.'

> Verder lezen op pagina 8

'Stop de wildgroei aan selectie'

De Tweede Kamer wil scherper toezicht op de selectiemethoden die bij veel studies wordt toegepast, van cijferlijsten tot gesprekken en motivatiebrieven.

Pagina 4

Werkdruk aan uni nog steeds hoog

De werkdruk aan universiteiten blijft onverminderd hoog, blijkt uit een onderzoek van vakbonden FNV en VAWO onder 1110 universiteitsmedewerkers.

Pagina 4

Rectoren geven het goede voorbeeld

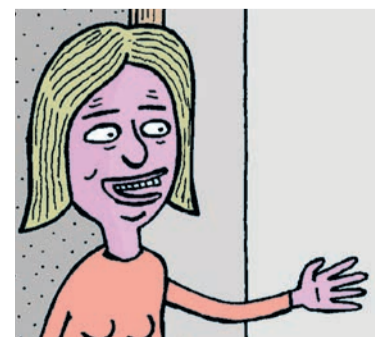
Vijf Nederlandse universiteitsbazen gaan hun meest recente wetenschappelijke publicaties gratis online beschikbaar maken.

Pagina 5

'Veel dubieuze PhD-aanstellingen'

Steeds meer promovendi krijgen een contract met een te korte looptijd. In 2017 nam het aantal van deze 'dubieuze contracten' toe tot 15 procent.

Pagina 5

Bandirah Pagina 12

Geen commentaar

D(rol)66

DOOR BART BRAUN Na jarenlang gepingel werd vier jaar geleden de stufi vervangen door het leenstelsel. Maar, zo was de voorwaarde: het moest wel een sociaal leenstelsel zijn.

Toen het er eenmaal was, bleek dat aan die sociaalheid toch nog kon worden gemorrelt. Zo bleek je studieschuld ineens wél – foutje! – keihard gevolgd te hebben voor je hypotheek, en nu gaat – oepsfloeps! – de rente op die schuld omhoog. Scheelt studenten een paar duizend euro, maar studenten zijn veel minder goed georganiseerd dan babyboomers of autorijders, dus die verhoging kwam zonder noemenswaardige problemen door de Tweede Kamer. Dit ondanks het gestuntel van onderwijsminister Van Engelshoven (D66), die de coalitiepartners de schuld van haar beleid probeerde te geven met haar ‘Eerlijk gezegd is het ook niet mijn favoriete maatregel.’

Maar na de Tweede Kamer is er altijd nog de Eerste Kamer. Alleen aan die volgorde zie je al dat er iets niet klopt.

Vrijwel alle jongerenorganisaties hebben de Eerste Kamer opgeroepen om die renteverhoging ongedaan te maken. De jongerenafdeling van Van Engelshovens eigen partij smeekte dit weekend op het partijcongres de D66-senatoren om het beleid van de D66-minister te blokkeren. De motie kreeg ruime steun van de partijleden. Dat betekent overigens niet dat die Eerste Kamerleden dat ook echt moeten gaan doen: D66-leden mogen vrijuit stemmen, maar D66-politici hebben coalitie-afspraken gemaakt.

Formeel zijn senatoren niet gebonden aan het regeerakkoord, maar ze hebben er ook geen belang bij om een regering met hun partij erin het leven moeilijk te maken. Senator Alexander Rinnooy Kan hield zijn kaarten dan ook tegen de borst, op dat congres: ‘Het moge duidelijk zijn dat wij kritisch zijn’, zei hij, maar hij wilde vooral eerst maar eens het debat met de minister afwachten.

Nou is de Eerste Kamer sowieso het wormvormige aanhangsel van onze staatsinrichting. Enerzijds zou het pseudodemocratisch gekozen instituut een *chambre de réflexion* moeten zijn die wetten nog eens toetst. Het is echter veel logischer om dat juist vooraf te doen, en daar hebben we dan ook de Raad van State voor. Anderzijds is het een soort tweede Tweede Kamer waarin de politieke koehandel nog eens over wordt gedaan, maar daar hebben we de gewone Tweede Kamer al voor. Meerdere partijen hebben in het verleden gepleit voor afschaffing van de Eerste Kamer, maar ja, zo’n wet krijg je natuurlijk nooit door de Eerste Kamer.

Voor de bestuurbaarheid van het land en het begrip voor de politiek bij gewone stervelingen zou het dan ook een zegen zijn als de D66-senatoren niet alsnog de drol van de D66-minister, waar de Tweede Kamerleden van D66 mee ingestemd hebben, gaan intrekken.

Maar voor de studenten hopen we natuurlijk van wel.

Colofon

Redactie-adres Reuvenplaats 3, 2311 BE Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071-527 7272
Website mareonline.nl
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl
De redactie is op vrijdag gesloten.
Opname circa 15.000
Hoofredactie
Frank Provoost frank.provoost@mare.leidenuniv.nl
Redactie
Vincent Bongers vbongers@mare.leidenuniv.nl
Bart Braun bbraun@mare.leidenuniv.nl
Anoushka Kloosterman a.kloosterman@mare.leidenuniv.nl
Sebastiaan van Loosbroek
s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl
Susan Wichgers s.wichgers@mare.leidenuniv.nl
Medewerkers
Femke Blommaert · Holger Gzella · Tim Hoffman · Marit de Roij · Benjamin Sprecher
Fotografie Taco van der Eb · Marc de Haan
Illustraties Bas van der Schot · Bandirah · Silas.nl
Basisonwerp Roeland Segaar, Dokwerk Communicatie
Art direction en vormgeving Marcel van den Berg Joostmarcellis.nl
Drukker Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk
Advertenties Bureau van Vliet B.V.
Postbus 20 2040 AA Zandvoort
Telefoon 023 - 571 47 45
Redactieraad
Prof. dr. Rick Lawson (voorzitter) · Prof. dr. Frank Israel (vice-voorzitter) · Dagmar Brouwer · Prof. dr. Willem van der Does · drs. Malou van Hantum · Emilie van Kinschot · Thomas van Klaveren · Nathan Oosthoek · Frank Rensen · dr. Alexander Pleijter · Maarten Jesse Pot
Jaarabonnementen
Een jaarabonnement op *Mare* loopt van september t/m juni. Belangstellenden kunnen *Mare* thuisgestuurd krijgen door €35 over te maken op IBAN NL68RAB00103257950 ten name van Universiteit Leiden (o.v.v. *Mare* en SAP-nummer 6200092091) en vervolgens een bevestigingsmail met daarin hun adres te sturen naar redactie@mare.leidenuniv.nl. Studenten betalen €25.
Ter controle graag in de bevestigingsmail ook het studentnummer vermelden.
Adreswijzigingen, klachten en opmerkingen over de toezending redactie@mare.leidenuniv.nl 071-5277272
Ingezonden mededelingen
Mededelingen voor het op donderdag verschijnende nummer moeten uiterlijk de voorafgaande donderdag 16.00 uur in het bezit van de redactie zijn.
ISSN 0166-3690

Column

De minst erge wetenschap

Wie mij de afgelopen jaren gesproken heeft, zou weleens kunnen hebben opgemerkt dat ik nooit bijster enthousiast was over mijn bachelor geschiedenis. Ik vond de studie te breed, het niveau te laag en veel van het onderzoek te irrelevant. Allemaal waar. Dit jaar realiseerde ik me echter dat er ergere dingen zijn in de wereld. Internationale betrekkingen, bijvoorbeeld. Of antropologie, economie en letterkunde. Wanneer je een multidisciplinaire studie doet gaan er werelden van afgrijzen voor je open.

Het is niet zo dat ik er niet voor gewaarschuwd ben. Op de allereerste dag van mijn studie drukte de opleidingsvoorzitter ons in de eerste minuten van de introductiebijeenkomst op het hart om respect te tonen voor elkaars discipline, hoe moeilijk dat soms ook is.

Het was een advies dat onontbeerlijk en bovendien direct toepasbaar bleek, toen zijn collega's het woord namen om wat te vertellen over hun onderzoek. Na praatjes over politiek en geestelijke gezondheidszorg in de regio kwam de antropoloog van de studie aan het woord. Zij had enige tijd bij een groep schaapsherders in Polen doorgebracht om hun grootste problemen in kaart te brengen en vertelde tot in detail hoe het dagelijks leven van deze mensen eruitzag. Ik zag mijn studiegenoten blikken uitwisselen, maar iedereen hield zijn gezicht netjes in de plooi. Het bleek slechts een eerste test.

De afgelopen twee semesters bekeken we Rusland en Oost-Europa elke paar weken vanuit een ander vakgebied. International relations kwam langs, een discipline die door haar beoefenaars louter IR wordt genoemd, want dat klinkt een stuk interessanter. Bij IR kregen we ladingen artikelen voor ogen waarin de auteurs zelf verzochte frameworks bedachten en daarmee problemen analyseerden, om tot de conclusie te komen dat het framework niet klopte – of, erger nog, dat het in bepaalde gevallen wellicht potentie heeft, heel goed wetend dat niemand er ooit nog naar omkijkt.

Niet lang daarna volgden de economische colleges. Een nobele tak van de wetenschap, dacht ik in eerste instantie, tot ik doorkreeg dat economen hele artikelen volproppen met allerlei tabellen en grafieken waar de analyse maar

een beetje bijhangt. Zelfs de meest simpele gegevens worden in grafieken weergegeven, zodat het geheel er intelligenter uitziet. Heel vermoeiend.

Over letterkunde hoef ik vast niets te zeggen, we kennen allemaal het voorbeeld van de professor die een lange analyse wijdt aan de diepere betekenis van de beschrijving van een donkerblauw gordijn ('het gordijn geeft de depressie van de hoofdpersoon weer en zijn gebrek aan wilskracht om door te zetten'), terwijl de schrijver gewoon wilde zeggen dat het gordijn donkerblauw was.

We eindigden met een paar weken antropologie. Die discipline gaat ongeveer zo in zijn werk: een antropoloog interviewt en beschrijft tien(!) Russen in een verlaten stadje die hij toevallig kent, de resultaten zijn op geen enkele manier te generaliseren of falsificeren, het leert ons niet meer dan een bezoekje aan de kroeg en het resultaat is een veredeld krantenartikel, maar we noemen het wetenschap vanwege Het Concept: dat ene vijflettergrepige woord in de inleiding dat nergens echt gedefinieerd wordt, maar dat door die tien interviews toch een Diepere Betekenis lijkt te hebben.

Ik ging enorm terugverlangen naar de historische wetenschap. Geschiedenis is concreet. Zweverij wordt niet aangemoedigd maar afgestraft. Je hoeft geen vage concepten of frameworks te bedenken om je onderzoek te legitimeren, een sterke redenatie is genoeg. Bovendien heeft iedereen die ooit geschiedenis is gaan studeren een diepe passie voor het vak die je bij weinig andere disciplines terugziet. Ik denk regelmatig vol genegenheid aan de karikatuur van de historicus die bij het uitbreken van de nucleaire oorlog zijn laptop pakt om er een furieus opiniestuk over te schrijven.

Een paar weken geleden vroeg een docent wie van ons getraind was als historicus. Voor ik het doorhad hing mijn hand al trots in de lucht.

Onbewust was de realisatie erin geslopen: geschiedenis is de minst erge wetenschap.

MARIT DE ROIJ studeerde geschiedenis en Russische studies in Leiden en volgt nu een vervolgmastert in Oxford

Mensen

Wat ik schrijf, moet goed genoeg zijn

Debutant heeft 'heel erg zitten *nerden*' op historische roman

Een Finse soldaat aan het begin van de Tweede Wereldoorlog nabij het dorpje Nautsi, in het Noorden van Lapland, oktober 1941.

Oud-geschiedenisstudent Ferdinand Lankamp (30) debuteerde begin deze maand met zijn roman *Uiterste Dagen*. 'Als ik een groot publiek had gewild, had ik iets anders moeten schrijven.'

Hoe heb je je manuscript onder de aandacht weten te brengen?

'Ik ken geen enkele schrijver die zijn boek uitgegeven heeft gekregen door het manuscript lukraak naar een uitgeverij te sturen. Ik heb in 2015 de *Mare* Kerstverhalenwedstrijd gewonnen, dat is het begin geweest. Ik was in die tijd ook redacteur van *De Optimist*, en daar kende iemand een redacteur bij uitgeverij Atlas Contact. Zij heeft dat verhaal naar Atlas Contact gestuurd. Vervolgens nodigde een redacteur me uit voor een gesprek. Op de dag dat het verhaal in *Mare* stond, zat ik al bij hem op de koffie. Ik kreeg een contract aangeboden. Op 6 april 2016 heb ik het getekend. Die datum onthoud ik altijd. Het was de dag van het Oekraïnerferendum en het regende pijpenstelen.'

Je roman gaat over de Finse boer Edvard, die in 1940, bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog met zijn paard naar het front wordt gestuurd om zijn land te dienen. Hoe kwam je daarbij?

'De hoofdpersoon Edvard is gebaseerd op de vader van mijn oma. Dat hij zou hebben gevochten voor zijn land, was het verhaal zoals mijn vader en oma me dat hebben verteld. Tot mijn oma op haar sterfbed lag. Toen werd het verhaal heel anders, namelijk dat hij nooit bij het front zou zijn aangekomen. Ik weet vrijwel zeker dat het eerste verhaal van mijn oma niet klopt.'

En toch wilde je het vertellen?

'In een vrij vroeg stadium besloot ik de historische feiten over mijn overgrootvader te laten voor wat ze zijn. Anders was het een heel droog verhaal geworden.'

'De enige reden om me bij de feiten te houden zou zijn om mijn familie een plezier te doen, maar dan had ik wel een brute eerlijkheid aan de dag moeten leggen. Ik weet namelijk dat hij in de Finse Burgeroorlog in

1918 als onderdeel van een bataljon op de hoogte was van standrechtelijke executies van communistische krijgsgevangenen. Met een online database van Finse oorlogsslachtoffers heb ik gecontroleerd waar hij was op welke dag. Ik kwam erachter dat er communisten zijn doodgeschoten op dagen en plaatsen waar mijn overgrootvader toen ook was. In hoeverre hij daarbij betrokken is geweest, weet ik niet. Maar hij is er altijd trots op geweest dat hij heeft meegevochten en zijn onderscheidingen heeft hij altijd bewaard.'

'Ik heb altijd de neiging gehad de geschiedenis aan mezelf toe te eigenen. De verhalen van de Finse kant van mijn familie waren altijd een beetje mysterieus. Daar wilde ik meer over weten: wat voor mensen waren mijn overgrootouders en op wat voor plek ze hebben geleefd? Maar goed, uiteindelijk is het verhaal in mijn boek verzonnen, alleen de locaties in Finland en de gezinsverhoudingen zijn op de werkelijkheid gebaseerd.'

Ben je naar Finland geweest?

'Ja, je wil weten hoe het is om daar door de sneeuw en het landschap te

lopen. Ik ben ook naar het graf van mijn overgrootvader geweest, op een mooie, oude Evangelisch-Lutherse begraafplaats. De reis naar Finland heeft het boek echt beter gemaakt. Het gaf me zelfvertrouwen, ik kreeg meer *feeling* met het verhaal. Maar ik heb ook online Finse kadastrakaarten bestudeerd, die zijn nog gedetailleerder dan Google Maps. Daar staat alles op: de grenzen van de kavels waar mijn overgrootouders woonden, welke bossen er stonden, hoogteverschillen, namen van kleine plaatsjes, moerasjes en meertjes. In het historische verhaal heb ik heel erg zitten *nerden*.'

Het wordt afgewisseld met belevenissen van een geschiedenisstudent die vlakbij Leiden woont en wiens overgrootvader Edvard heet.

'Dat ben ik gewoon zelf. Zo'n vertelling in het heden brengt het verhaal toch iets dichterbij de lezer.'

Bij het lezen van de achterflap denk je niet meteen: dit gaat een groot publiek aanspreken.

'Ik heb nooit het idee gehad dat het een bestseller zou worden. Maar erkenning is wel degelijk fijn: je

schrijft het ook weer niet helemaal voor jezelf. Als schrijver moet je zo dicht mogelijk bij je eigen interesses blijven, anders krijg je een rotboek. De kans dat je überhaupt met literair schrijven geld verdient, is niet zo groot. Als ik een enorm publiek had willen bereiken, had ik een ander verhaal moeten schrijven.'

In het boek werp je de vraag op hoe feitelijk geschiedschrijving eigenlijk is. Moeten we de geschiedenis niet al te letterlijk nemen?

'Historicus Hayden White zei: "Elke vorm van geschiedschrijving is een reflectie van je eigen waardepatroon." Wat je zelf vindt, projecteer je op situaties en gebeurtenissen. Ik ga niet zo ver, maar een wezenlijk probleem is de vraag: hoe dicht staan de motieven van mensen uit de historie bij de motieven van de geschiedschrijvers? In hoeverre zijn de dingen die je als individu drijven tijdgebonden en in hoeverre zijn ze universeel? Dat weet je niet.'

Hoe verdien je momenteel je geld?

'Ik geef Nederlandse les aan expats en kijk scripties na. Ik heb ook nog de masteropleiding tot geschiedenisdo-

cent gevolgd, maar daar ben ik snel mee gekapt. Ik vond het verschrikkelijk. Het lesgeven was wel geinig. Ik zat op een school in Amstelveen, zo'n kakkorp, dat was wel lachen met die bijdehandte havo'ers. Maar de opzet van de opleiding was enorm schools. Je krijgt heel weinig ruimte je eigen lessen vorm te geven en moet alles verantwoorden. En ik verdiende er ook geen reet mee. Alle vreugde in het doceren werd effectief gesmoord.'

'Ik ben vol aan de bak met mijn volgende boek. Het liefst zou ik mijn geld verdienen met schrijven, maar het zijn er maar een paar die dat lukt. Met het boekenvak komt het niet meer goed. Er heerst paniek bij uitgeverijen. De standaard modus operandi is: hoe overleven we?'

'Wat dat betreft zie ik het somber in. Maar ja, ik hoef alleen maar voor mezelf te zorgen. Als ik een gezin had gehad, was ik er niet aan begonnen. Tegelijkertijd denk ik: als wat ik schrijf goed genoeg is, dan moet het wel lukken.'

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

Ferdinand Lankamp, *Uiterste Dagen*. Atlas Contact. 176 blz. €19,99

Foto: Marc de Haan

'Ik was een karikatuur van een corpsbal'

Lankamp studeerde van 2008 tot 2016 geschiedenis in Leiden. Een jaar eerder volgde hij de studie Chinees, maar dat moest hij al snel opgeven. 'Ze zeiden bij de opleiding: "Als je een week achterloopt, kun je het vergeten". Op een gegeven moment liep ik drie weken achter. Ik was net achttien, ik had gewoon zin om te zuipen en stoer te doen. Ik was echt nog een kind.'

'Ik weet nog dat er bij mij thuis een bank stond en dat we die naar Minerva hebben getild, waar ik het eerste jaar lid was geworden. Toen we de Haarlemmerstraat overstoken, waren we moe en hebben de bank tussen de winkellende mensen neergezet. Toen hebben we bier gehaald en op de bank zitten zuipen. We waren een karikatuur van een echte corpsbal. Dat ik

dat toen ook echt stoer vond, dat kan ik me nu niet meer voorstellen.'

Lankamp kijkt met 'gemengde gevoelens' terug op zijn studententijd. 'Het ging alleen maar over zuipen. Het was vaak erg oppervlakkig. Het leek op een vleesgeworden streekroman, zoals het er op Minerva aan toe ging. Ik had het geluk dat ik een leuk huis vond, het gemengde Oude Singel 68. Er was wel anciënniteit, maar dat was meer een geinige gimmick.'

'Op de borrel op de sociëteit heerste altijd een sfeer van de prominenten versus de niet-prominenten. Die sfeer definieerde de hele avond. Ik zat bij de minder prominenten. Dan stond je onderaan. Maar er zijn natuurlijk ook avonden geweest dat ik het geweldig vond. Je ontwikkelt wel een goed soort hardheid.'

Nieuws

Onderzoek naar onderwijs

De Tweede Kamer wil dat het budget van het ministerie van Onderwijs eens goed tegen het licht wordt gehouden. Vorige week dienden zeven partijen in de Kamer een motie in, waarin zij oproepen tot een onafhankelijk onderzoek naar de financiën van het ministerie. De partijen schrijven in de motie dat uit verschillende rapporten blijkt dat een 'groot aantal knelpunten in de bekostiging' van het mbo, hbo en wetenschappelijk onderwijs te maken hebben met 'de omvang van de beschikbare middelen'. De Kamer wil weten of er wel efficiënt wordt omgegaan met het budget of dat er toch meer geld naar het ministerie moet om kwalitatief hoogstaand onderwijs mogelijk te maken. Alle partijen, behalve de VVD, steunden de motie.

Red de regio-pers

Als iedere Zuid-Hollander een euro zou betalen, zou de journalistiek in de provincie gered kunnen worden. Dat stellen Leidse mediaonderzoekers Jaap de Jong en Willem Koetsenruijter in het rapport 'Regionale en lokale journalistiek in Zuid-Holland' in opdracht van de provincie. Met het rapport hebben de onderzoekers het provinciale medialandschap in beeld gebracht en onderzocht hoe de regionale journalistiek kan worden gered. De onderzoekers adviseren een structurele bijdrage van 3,5 miljoen euro per jaar: een euro per Zuid-Hollander. Dat geld zou moeten worden geïnvesteerd in diepgaande en kritische journalistiek waar nu geen tijd voor is. De onderzoekers opperen drie scenario's: er moet minstens 1 fte per redactie bijkomen, er moet een mediafonds komen zoals het Leidse Mediafonds of er moet een Mediacentrum worden gerealiseerd: een regionaal nieuwscentrum in Zuid-Holland waar journalistieke halfproducten worden geproduceerd (artikelen, foto's en video's) die vrij te gebruiken en aan te passen zijn.

Bezorgde burgers

Goed nieuws voor de luie student: ergens dit jaar gaat McDonald's ook in Leiden bezorgen. Dat heeft Erwin Dito, directeur van McDonald's Nederland, aangekondigd in het AD. 'In studentensteden doet McDelivery het extreem goed, dus we verwachten er veel van', aldus Dito. De bezorgservice bestaat ook al in andere steden, waaronder Den Haag en Haarlem. Wanneer je precies in Leiden cheeseburgers naar je huis kunt laten komen, is nog niet duidelijk.

Parkinsonsubsidie

Een samenwerkingsverband tussen wetenschappers van het Leids Universitair Medisch Centrum, het Amsterdamse UMC en de TU Delft heeft een onderzoekssubsidie van 4 miljoen euro gekregen voor een studie bij parkinsonpatiënten. Anderhalf miljoen van dat geld is afkomstig van ZonMw, een overheidsinstantie die geneeskundig onderzoek financieert, de rest is afkomstig van commerciële en niet-commerciële partners in het samenwerkingsverband. Er zijn grote verschillen tussen parkinsonpatiënten in zowel de manier waarop de ziekte zich uit als in de gevoeligheid voor medicijnen en hun bijwerkingen. Dit onderzoek wil de erfelijke factoren die een rol spelen bij die verschillen bestuderen, en moet dan leiden tot op de patiënt afgestemde medicatie met minder bijwerkingen.

Rolstoelrugbyteam

Rugbyvereniging DIOK wil dit voorjaar een rolstoelrugbyteam oprichten. 1 april organiseert DIOK de eerste officiële rolstoelrugbytraining. Voor de oprichting van het team, bijvoorbeeld voor de aanschaf van sportrolstoelen, heeft de vereniging nog wel wat geld nodig; daarom krijgen ze dit jaar een deel van de opbrengst van de Singelloop. Rugby in een rolstoel klinkt misschien wat tegenstrijdig, maar het is een heuse sport die ook wel *murderball* wordt genoemd. Er zijn al teams bij zes andere Nederlandse rugbyclubs.

Werkdruk neemt toe

Groot deel medewerkers lijdt aan psychische en lichamelijke klachten

De werkdruk aan universiteiten blijft onverminderd hoog, blijkt uit een onderzoek van vakbonden FNV en VAWO onder 1110 universiteitsmedewerkers.

DOOR BART BRAUN In hun rapport staat overigens niet vermeld hoe die steekproef precies tot stand is gekomen. Het is een vervolgonderzoek op eerder werk uit 2016: toen hadden universiteiten en vakbonden afgesproken dat elke universiteit een plan van aanpak moest maken om de werkdruk tegen te

gaan. Die hebben niet geholpen, is de conclusie. De ondervraagden vinden zelfs dat de werkdruk is toegenomen. Dat is op zich ook niet zo raar, want het aantal studenten is ook gestegen.

Driekwart van het wetenschappelijk personeel heeft de afgelopen twee jaar vrije dagen niet op kunnen nemen omdat er teveel werk lag.

Twee derde van de universiteitsmedewerkers heeft door de werkdruk overwogen van baan te veranderen, en een even hoog percentage zegt lichamelijke of psychische klachten te hebben door

de werkdruk. Van die groep werkte 80 procent gewoon door, ondanks de klachten. Minder dan een derde van de medewerkers vindt dat zijn of haar baas voldoende steun biedt om de werkdruk hanteerbaar te houden.

De twee vakbonden vinden dat niet alleen op universiteits- en faculteitsniveau maatregelen moeten worden genomen om de werkdruk te verlagen, maar ook dat de politiek er iets aan moet doen. Het rapport komt dan ook heel handig net op tijd uit voor de grote onderwijsstaking van vrijdag.

FNV en VAWO eisen onder meer

een investering van 1,15 miljard wegens achterstallige financiering in het wetenschappelijk onderwijs, het schrappen van de zogeheten doelmatigheidskorting en het investeren van de gelden van het leenstelsel in extra docenten – wat indertijd immers de hele reden was om de studiefinanciering af te schaffen.

Bijna alle ondervraagde universiteitsmedewerkers (96 procent) kunnen zich in die eisen vinden. Ook willen ze graag dat er minder tijdelijke contracten komen; juist die brengen veel onzekerheid en druk met zich mee.

'Selectie met zelfgemaakte toetsjes'

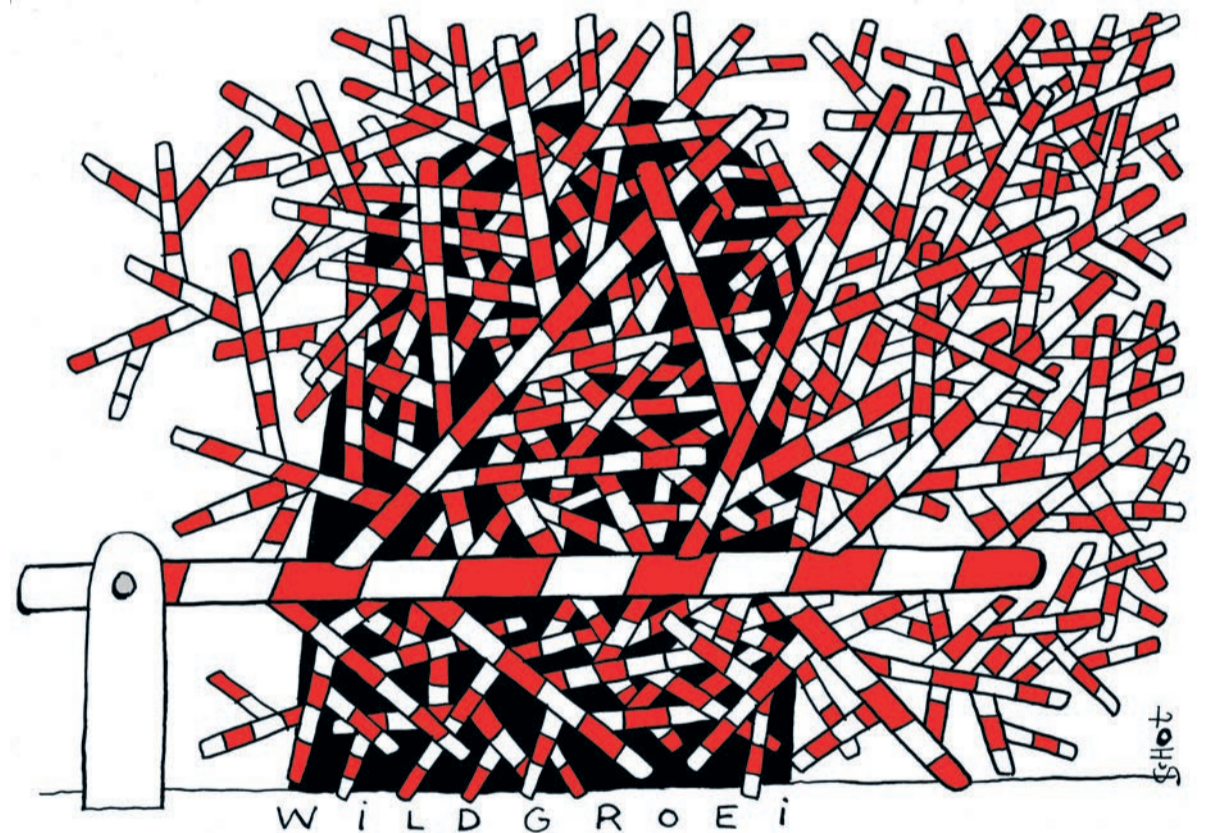
De Tweede Kamer wil dat minister Van Engelshoven van Onderwijs scherper zicht gaat houden op de selectiemethoden die bij studies wordt toegepast.

Universiteiten proberen op allerlei manieren in te schatten of studenten geschikt zijn voor een bepaalde master, van cijferlijsten tot gesprekken en motivatiebrieven. Vorige week debatteerde de Tweede Kamer over kansengelijkheid in het onderwijs. Ook de selectiemethoden voor universitaire opleidingen kwamen aan bod.

Uit een stortvloed van moties bleek dat Kamerleden niet erg blij zijn met hoe universiteiten de selectie nu aanpakken. De Kamer wil dat onderwijsminister Ingrid van Engelshoven regels opstelt voor de selectie. Het CDA en de VVD dienden een motie in waarin de partijen vaststellen dat er 'zowel een toename is van selecterende masters, als een toename van 'het aantal criteria waar toekomstige studenten aan moeten voldoen'.

Deze selectiemethoden moeten wel goed wetenschappelijk onderbouwd zijn, vinden het CDA en de VVD. Zij vragen de minister dan ook om eisen te stellen aan 'de gehanteerde selectiecriteria'.

Kamerlid Frank Futselaar (SP) ergerde zich zelfs aan 'zelfgemaakte toetsjes en dat soort dingen bij selectie'. De partij zou graag zien dat ook de selectie bij fixus-bacheloropleidingen onder de loep wordt genomen, bleek uit een motie: 'De SP verzoekt de minister om met universiteiten en hogescholen in gesprek te gaan om tot afspraken te komen dat als selectie wordt toege-

past, de selectiemethodes bewezen wetenschappelijk verantwoord zijn.'

Van Engelshoven wil zich echter niet beperken tot 'wetenschappelijk bewezen selectiecriteria'. Als dat het geval zou zijn 'dan kom je op een heel beperkt aantal methodes uit,

zei ze tijdens het debat. Ze toonde wel begrip voor de wens van de Kamer om de 'wildgroei aan selectiecriteria wat in te perken en dat goed onderbouwd te doen'.

Er wordt door het ministerie overigens al onderzoek gedaan naar de

selectie, specifiek in de bachelor. 'We zien inderdaad dat men moeite heeft om dat op een goede manier in te vullen', aldus de minister. Ze liet weten dat ze echter ook 'in den brede gaat kijken naar de selectiecriteria. VB

Hoe verder met omstreden Sackler-geld?

De universiteit werkt aan een transparante beleidslijn, waarmee er grondiger gekeken moet worden naar de herkomst van donaties.

Het aantal overdoses van pijnstiller oxycodon is in Nederland flink gestegen, meldde RTL deze week: van 280 in 2017 tot 424 vorig jaar. In Amerika zette een groot hedgefonds de miljardairsfamilie Sackler, de naam achter de verslavende pijnstiller die onlosmakelijk is verbonden met de opiatencrisis in de VS, aan de kant. De Sacklers waren ook

gulle donateurs, maar de roep aan instellingen om afstand te nemen van dit 'drugsgeld', groeit.

De Sacklers doneerden 2,5 miljoen aan de Universiteit Leiden. Aan hen dankt de universiteit onder andere het Sacklerlaboratorium voor astrofysica, een leerstoel voor Amerikaanse geschiedenis, en de Sacklerlezing over mensenrechten.

De universiteit zet binnenkort een beleidslijn online, zegt woordvoerder Caroline van Overbeeke. 'Er zullen dingen in staan zoals dat er altijd goed gekeken zal worden

naar herkomst van donaties. Dat is zeker in de huidige context belangrijk. Dat deden we al, maar dat gaat hopelijk nog grondiger gebeuren.' Over de inhoud kan ze verder nog niets zeggen, omdat de tekst nog niet af is.

Afstand nemen van de Sackler-naam is een 'verstreckende maatregel', zegt Van Overbeeke, en ook daar kan ze niets over zeggen. 'De gelden die we hebben ontvangen zijn van een tijd terug. De eerste donatie is van 1998, 21 jaar geleden. In die tijd speelde deze discussie

helemaal niet. Het geld dat ontvangen is, een relatief bescheiden bedrag vergeleken met andere instellingen in Europa en daarbuiten, en hebben we heel goed besteed aan onderzoek en onderwijs.'

Het is wel een punt van aandacht, zegt ze. 'De universiteit houdt het in de gaten.'

Inmiddels krijgt Leiden geen geld meer van de Sackler-familie. Het geld dat nu nog aan de projecten wordt uitgegeven, zoals de Sacklerlezing in december, 'is nog geld van toen'. AK

Veel dubieuze contracten

Promovendus krijgt te weinig tijd voor proefschrift

PhD's mogen minstens vier jaar doen over hun proefschrift. Een fors deel van de promovendi krijgt echter een contract met een kortere looptijd. In 2017 nam het aantal van deze 'dubieuze contracten' toe tot 15 procent.

DOOR VINCENT BONGERS Dat blijkt uit de *Monitor Arbeidsvoorwaarden* van Promovendi Netwerk Nederland (PNN), die dinsdag verscheen. Volgens de belangenorganisatie is een aanstellingsduur voor promovendi van korter dan vier jaar 'dubieus'. Dat geldt ook voor een aanstelling van minder dan 1 full time equivalent in die vier jaar.

In 2017 was dat bij vijftien procent van de in dat jaar aangeboden contracten het geval. Dat is een toename ten opzichte van 2016, toen was het 14,2 procent. In 2015 lag dat getal nog fors lager: 10,1 procent.

Ook voor 2018 zijn er al cijfers. Het aantal te kortlopende contracten lijkt juist te dalen naar 11,2 procent.

Volgens PNN is er echter geen reden tot juichen, de daling is volgens het netwerk namelijk het gevolg van het minder transparant worden van universiteiten en universitaire ziekenhuizen.

'Ten opzichte van 2017 is er bijna een verdubbeling van het aantal vacatures die de lengte van een promovendicontract niet noemen. Dit is zorgwekkend, temeer omdat in 2018 de cao voor het eerst een bepaling bevat die voorschrijft dat PhD-contracten "in beginsel vier jaar fulltime" zijn.'

Juist die specifieke bepaling heeft mogelijk een averechts effect gehad, aldus PNN. 'Dit kan betekenen dat universiteiten sindsdien huiverig zijn voor het openlijk aanbieden van kortere aanstellingen.'

PNN maakt zich 'ernstige zorgen over dit stijgende gebrek aan trans-

parantie, dat helaas past in een bredere ontwikkeling waarbij universiteiten promovendi aanstellen buiten de cao om.'

Het netwerk vindt daarnaast dat het 'geen pas geeft dat universiteiten contracten aanbieden die zowel korter dan vier jaar zijn als minder dan 1 fte. Het aanbieden van dergelijke contracten moet nu stoppen.'

Verder moet wat de promovendi betreft de premie die universiteiten krijgen van het ministerie van Onderwijs voor elke promotie 'enkel worden toegekend bij eerlijke aanstellingen, die conform de cao zijn.'

Het netwerk gebruikt in het onderzoek van vacatures die worden gepubliceerd op de website van AcademicTransfer een grote databank met universitaire vacatures. 'Deze manier van dataverzameling is de enige die ons ter beschikking staat, omdat veel universiteiten niet over duidelijke gegevens lijken te beschikken of deze niet willen delen', schrijft het netwerk.

Rectoren geven goede (gratis) voorbeeld

Vijf Nederlandse rectores magnifici gaan hun meest recente wetenschappelijke publicaties gratis online beschikbaar maken.

Overheid en universiteiten pleiten al jaren voor zulke zogeheten open access, zonder de betaalmuren die wetenschappelijke uitgeverijen graag opzetten. Op dit moment is slechts de helft van alle Nederlandse publicaties open access, dus de professoren doen dit deels om het goede voorbeeld te geven. De Leidse rector Carel Stolker is overigens niet een van de vijf: zijn publicaties waren al openbaar.

Wetenschappers kunnen hun publicaties open access maken door ze te publiceren in een blad dat daaraan meewerkt, al dan niet tegen betaling van extra kosten. Wat

daarnaast altijd mag volgens de Nederlandse auteurswetgeving, is het openbaar maken van je wetenschappelijk werk op een eigen plek. Leiden heeft daarvoor bijvoorbeeld het Leiden Repository, waar behalve publicaties ook scripties en proefschriften te vinden zijn.

De Nederlandse universiteiten hebben besloten om open access vanaf 2019 een extra zetje te geven door een pilotproject te starten onder de naam 'You share, we take care'. Op basis van dat stukje auteursrecht worden de uitgeverij van wetenschappelijke publicaties na zes maanden beschikbaar gemaakt via de repositories van de universiteiten. En, zo is de belofte: als er toch gedoe komt met de uitgever, neemt de universiteit dat van u over. **BB**

Zorgen om brallers en lallers

Quintus viert 19 tot 28 juli haar lustrumfeest in de 3 Octoberhal en op het terrein van voetbalvereniging Docos. Althans, als de vereniging niet te veel herrie maakt.

Volgens het *Leidsch Dagblad* en lokale omroep Unity is de buurt aan de overkant van de geplande festiviteiten niet blij is met het lustrum. De bewoners zouden bang zijn voor geluidsoverlast: van het feest zelf en ook van studenten die door de wijk fietsen.

Volgens wijkvertegenwoordiger Sietse de Boer valt het allemaal wel mee. 'Uit het draaiboek van het lustrumfeest blijkt dat Quintus er alles aan doet om overlast te voorkomen. Wat mij betreft mag het feest gewoon doorgaan.'

Er zijn alleen wat vragen uit de buurt, met name over het verschil tussen hoe het feest werd gepresenteerd aan de wijkbewoners, en hoe het in het promotiefilmpje naar de leden wordt neergezet. 'Dat laat een heel ander beeld zien met een ander geluidsniveau.'

Ook zijn er zorgen over de vertrekkende feestvierders. 'Het feest duurt tot vier uur 's nachts. Als er dan massaal lallende en brallende mensen vertrekken, zorgt dat voor herrie. Quintus kan daarvoor maatregelen nemen, maar zodra ze het

terrein verlaten, bevinden ze zich op de openbare weg en mogen ze doen wat ze willen.'

Quintus laat weten de buurt al in een vroeg stadium geïnformeerd te hebben over het feest. 'Op 12 februari hebben we een eerste buurtinformatieavond georganiseerd', aldus Tim Martens, voorzitter van de lustrumcommissie. 'Hierbij zijn de plannen gepresenteerd voor het lustrumterrein en konden buurtbewoners hun zorgen uiten. Verder hebben we voor alle buurtbewoners een maillijst geopend zodat we iedereen die daar behoefte aan heeft kunnen informeren over de ontwikkelingen rondom het lustrum. Vanuit de buurt schuiven er tevens twee vertegenwoordigers aan bij het overleg dat iedere maand plaatsvindt tussen de betrokken partijen.'

'Voor de vergunningsaanvraag hebben we een geluidsonderzoek laten uitvoeren door een bedrijf dat hierin gespecialiseerd is. Alle adviezen die uit dit rapport zijn gekomen zullen worden meegenomen om de eventuele geluidsoverlast te beperken.'

Aanstaande donderdag is er een bespreking met Quintus, de gemeente en de wijkvertegenwoordigers over de vergunning. Dan horen ze of het lustrumfeest mag doorgaan op deze locatie. **SW**

Alles in de fik! (voor de wetenschap natuurlijk)

Archeologen van de Universiteit Leiden staken vrijdag een door henzelf nagemaakt Steentijdhuis in brand in het bos Horsterwold bij Zeewolde. Dat huis bouwden ze zes jaar eerder met hulp van studenten en met materialen die ook in de Steentijd werden gebruikt. Doel was de bouwtechnieken uit die tijd te onderzoeken en ze onder de knie te krijgen. Het huis brandde in razendsnel tempo af. In mei gaan de archeologen de resten analyseren, in de hoop kennis te vergaren die kan worden toegepast bij archeologische vindplaatsen.

Foto Bernice Mulder

Studenten willen extra software

Welke software hebben studenten nodig? En hoe moeten ze daaraan komen? De bètafaculteit wil het gaan inventariseren, maar in Delft is het al geregeld.

'We zijn nu bezig met een rondje langs de opleidingen', legde vice-decaan Bart de Smit de faculteitsraad van Wiskunde en Natuurwetenschappen uit. 'Welke software wordt er gebruikt? Wat moeten studenten zelf op hun laptop hebben staan, en wat kan er op terminals in een zaal?' In de nieuwbouwplannen van de faculteit is veelal uitgegaan van studenten die zelf een computer meebrengen, dus de vraag is actueel.

Concreet gaat het vooral om de programma's Endnote en Matlab. Docenten willen graag dat hun studenten referenties leren bijhouden met EndNote, want dat moeten ze later ook als ze echte publicaties gaan schrijven. Studenten willen graag leren werken met Matlab,

want dat is software die ook in het bedrijfsleven wordt gebruikt. 'Er is niet zozeer iets mis met de gratis open source alternatieven, maar studenten gaan daarmee minder goed voorbereid de arbeidsmarkt op', licht raadslid Jos van der Sterre van studentenpartij CSL achteraf toe.

Van der Sterre studeert Molecular Science & Technology, een opleiding die Leiden samen geeft met de TU Delft. Aan die universiteit zijn een stuk meer softwarelicenties afgekocht dan in Leiden. Netjes gekoppeld aan je universiteitsaccount, zodat je niet stiekem verder kan doorgaan met het gebruik ervan nadat je bent afgestudeerd. 'Er is nu geen probleem in Leiden', vertelt hij. 'Maar als ik zie dat Delft iets extra's biedt, dan is dat toch een service. Wij willen toegankelijk onderwijs, ook voor studenten die niet heel veel geld te besteden hebben.'

Via Surfspot, het universitaire portaal waar studenten goedkoop

software kunnen kopen, kost End-Note nog altijd 120 euro. Een studenteneditie van Matlab 69 euro, plus twintig euro voor elke uitbreiding die je erbij nodig hebt. 'Voor docenten is het lastiger om opdrachten te geven als niet al je studenten hetzelfde programma gebruiken', vult Van der Sterre aan. Maar studenten moeten toch ook gewoon zelf hun boeken regelen? 'Het heeft ook met je concurrentiepositie te maken. Als een andere universiteit dit gratis aanbiedt, waarom de Universiteit Leiden dan niet?'

Bij de faculteitsraad kijkt vice-decaan De Smit belangstellend naar het screenshot uit Delft met alle voor studenten toegankelijke software. 'Ik kijk hier nu naar als toekomstmuziek. Het zou heel mooi zijn als wij dit ook zouden hebben, maar het kost wel erg veel geld.' Eerst maar eens in kaart brengen wat er nou nodig is, houdt hij vol. **BB**

Leiden matige 'studentenkamerstad'

Leiden scoort matig in het rapport 'Beste Studentenkamerstad 2018' van studentenverbond LSVb en studentenhuusvestersorganisatie Kences. In het juryrapport eindigt Leiden op een gedeelde zesde plaats van de tien.

De LSVb en Kenniscentrum voor studentenhuusvesting Kences vinden het tekort aan studentenhuusvesting een groot probleem. Zo blijkt uit de Landelijke Monitor Studentenhuisvesting 2018 dat dagelijks duizenden studenten ongewenst heen en weer reizen tussen het ouderlijk huis en hun stad. Maar ook stelt de LSVb dat huisjesmelkers nu hun gang kunnen gaan omdat zij weten dat studenten geen andere keus hebben dan elke beschikbare woning te accepteren. Daar komt nog bij dat volgens het Check je Kamer-rapport (2017) studenten gemiddeld 100 euro teveel per maand betalen voor hun kamer.

Het juryrapport 'Beste Studentenkamerstad 2018' uit onder het kopje Leiden vooral kritiek op de vergun-

ningstop die de gemeente heeft ingevoerd voor het verkameren van panden. 'Een kwalijke zaak', noemt LSVb dat besluit, omdat dit een van de weinige kortetermijnoplossingen is voor het creëren van kamers.

Daarnaast wijst de LSVb erop dat Leiden geen huurteam heeft om studenten bij te staan als zij problemen hebben met hun huisbaas. Ze worden dan doorverwezen naar het Juridisch Loket, terwijl dat minder gespecialiseerd is in huurrecht. 'Dit zorgt ervoor dat studenten die zonder reden op straat worden gezet, teveel huur moeten betalen of geïntimideerd worden door hun huisbaas, niet goed geholpen kunnen worden', staat in het rapport. LSVb noemt het 'opvallend' dat het opzetten van een huurteam nog niet door de gemeente wordt ondersteund en adviseert Leiden daarom 'dringend' dit alsnog te doen.

Overigens voert Enschede de lijst van beste studentenkamerstad aan, gevolgd door Wageningen en Tilburg. Hekkensluiters zijn Utrecht en Delft. **SVL**

Achtergrond

‘Teruggeven is juist koloniaal’

> Vervolg van de voorpagina

De Ghanese koning Badu Bonsu II moest lang wachten op zijn begrafenis. Hij werd in 1838 door de Nederlandse bezetters opgehangen, nadat hij twee Hollandse gezanten had vermoord en hun hoofden aan touwtjes aan zijn troon liet bungelen. Na zijn executie werd zijn eigen hoofd chirurgisch verwijderd en meegenomen naar Nederland. Het werd op sterk water gezet en belandde in het Anatomisch Museum van het Leids Universitair Medisch Centrum, waar schrijver Arthur Japin het – tijdens research voor een roman – ontdekte. In 2009 werd het, op verzoek van de Ghanese koning, teruggegeven.

‘De kwestie was bijzonder’, zegt Campfens. ‘Voor mij als jurist vooral omdat Ronald Plasterk, toen minister, als argumentatie gaf dat het hoofd terug kon omdat het niet van bijzonder cultuurhistorisch belang was voor Nederland. Dat is inderdaad het criterium volgens de Nederlandse wet.’

‘Génant’, noemt ze die argumentatie. ‘Dat criterium zou moeten veranderen. Menselijke resten in musea, ooit verzameld in de koloniale periode, vormen een urgente categorie, eentje met een rode vlag.’

Menselijke resten liggen ook in natuurhistorische musea. Neem het schedelkapje van onze verre voorvader homo erectus. Dat is een topstuk van Naturalis, en afkomstig uit voormalig Nederlands-Indië. Kan Indonesië dat claimen?

Dat zou kunnen, zegt Campfens, maar succes hangt af van de vraag hoe het hier is beland. ‘Er is een aantal categorieën waarvoor juridische argumenten bestaan om die terug te geven, als de wens daar is. Dan gaat het om als oorlogsbuit meegenomen objecten, en om onvrijwillig verloren culturobjecten van inheemse volkeren, met name als deze van ceremonieel belang zijn. Voor menselijke resten gelden speciale regels. In Duitsland speelt bijvoorbeeld ook een zaak waarbij het gaat om een collectie schedels uit koloniaal Afrika, als studieobject meegenomen in de tijd van de rassenleer. Ga er maar aan staan om uit te zoeken waar die precies vandaan komen. Maar dat moet uiteraard wel, zodat ze op een respectvolle manier kunnen worden gerepatriëerd.’

‘In theorie kan alles’, zegt John de Vos, die veertig jaar conservator was van de betreffende Dubois-collectie in Naturalis, en nu met pensioen is, op de vraag of Indonesië een claim zou hebben op het stukje schedel. Het kwam in ieder geval niet ter sprake, zegt hij. ‘Ik had een *counterpart* in Indonesië en veel hoge contacten bij instellingen en universiteiten, maar het is nooit een punt van discussie geweest.’

Eind negentiende eeuw stuurde Nederlandse paleontoloog Eugène Dubois het stukje schedel, samen met andere archeologische vondsten, naar Nederland. Van roof was geen sprake, zegt De Vos: ‘Hij werkte met lokale bevolking, dat wel. Dat doen we nu ook, als we opgravingen doen op de Filipijnen, of op Flores.’

‘Ik zal eerlijk zijn: het is daar bloedheet. En ik ben niet sterk genoeg om de hele dag te graven met een graafstok. En de boeren uit de omgeving doen dat wel, en die geef je dan een kleine vergoeding. Nou, en over vijftig jaar zullen ze dan zeggen: ze hebben

me belazerd.’

Andere hete hangijzers zijn Maori-hoofden en bronzen beelden uit Benin, beide in Volkenkunde. De getatoeëerde Maori-schedels worden geclaimd door

meer ter plekke. Een aantal van de objecten staat in Volkenkunde. De Nigerianen claimen de beelden al decennia, en daar is sinds een tijd een dialoog over met een aantal Europese musea. November vorig jaar werd door de Europese

ven. Die zijn met vergunning van de lokale autoriteiten verzameld.’

En als een museum dat iets wil teruggeven, is het nog best lastig om te bepalen wie de rechthebbende eigenaar is, zegt Campfers. ‘Neem het Benin-brons. Is dat van de staat Nigeria, of is dat het Benin-volk, vertegenwoordigd door hun koning, de *oba*?’

Ook hebben nationale overheden niet altijd het beste voor met hun inheemse stammen. Als een centrale overheid een belangrijk ceremonieel stuk terugkrijgt, maar op gespannen voet staat met het volk in kwestie, is het maar de vraag of het echt bij de juiste mensen terecht komt. ‘Als je je in dit soort zaken richt op de staten, dan haal je mogelijk het recht van inheemse volkeren onderuit. Hun belangen zijn niet altijd gewaarborgd bij teruggave aan een centrale overheid, vandaar dat de VN-verklaring juist inheemse volkeren zelf het recht toekent, niet de staat waar ze gevestigd zijn. Als het hierop zou vastlopen, zou dat heel jammer zijn.’

De musea die het brons in bezit hebben, stellen daarnaast ook de vraag of Nigeria wel veilig genoeg is om zulke waardevolle objecten terug te geven, en of de kwaliteit van de musea wel voldoet. ‘November vorig jaar werd door de Europese musea een langdurig bruikleen toegezegd aan Nigeria, maar die willen eigenlijk teruggave.’

Ter Keurs stelt dat teruggave niet altijd een goed idee is. ‘In de internationale regelgeving wordt altijd gesproken over de nationale staten die dingen kunnen terug claimen. Zodra je een voorwerp aan een land teruggeeft, komt dat bijvoorbeeld in hun nationaal museum te liggen. Maar vaak zijn die spullen oorspronkelijk helemaal geen eigendom van het land, maar van bijvoorbeeld een lokale sultan of lokale familie. Als je die voorwerpen teruggeeft, maak je dus een politiek statement.’

‘Als we nu als beleid gaan voeren dat we proactief dingen gaan teruggeven, ben je eigenlijk op een neokoloniale manier bezig, want dan zeggen wij weer wat er moet gebeuren. Overigens ben ik in principe niet tegen teruggave, maar let wel op wat je doet. Sinds de negentiende eeuw denken we in het kader van nationale staten, waarop het hele juridisch kader is gebaseerd. Het is de vraag of dat toereikend is.’

DOOR VINCENT BONGERS, ANOUSHKA KLOOSTERMAN EN SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

Een ivoren masker uit Benin, te zien in het Metropolitan Museum of Art, New York.

Nieuw-Zeeland. ‘Die overheid gaat de wereld rond om stukken terug te vragen voor haar inheemse bevolking. Voor de Maori is het heiligschennis dat een huid van een voorouder in een museum wordt tentoongesteld.’

De Britten hebben eind negentiende eeuw een paleis geplunderd in Benin - het koninkrijk, in Nigeria, niet de Afrikaanse staat. ‘Dat stond vol met sculpturen van brons en ivoor. Daarvan is vrijwel niets

musea een langdurig bruikleen toegezegd aan Nigeria, maar die willen eigenlijk teruggave. Ik ben benieuwd of deze nieuwe richtlijn betekent dat de bronzen beelden uit Leiden dan ook daadwerkelijk snel teruggaan. Daar lijkt me veel voor te zeggen.’

Het RMO krijgt zelden claims van landen, zegt Ter Keurs: ‘Wat hier ligt, is vermeld in de vroege negentiende eeuw. Toen was de regelgeving heel anders. Onze vroege collecties zijn boven elke twijfel verhe-

De minister bepaalt

De musea hebben een adviserende rol: uiteindelijk beslist de minister van Cultuur of het object in kwestie ook echt teruggaat naar land van herkomst. ‘Het ministerie is volledig op de hoogte van onze aanpak’, aldus Schoonderwoerd in NRC. ‘Maar de minister behoudt zich het recht voor om een eigen afweging te maken. Het zou wel jammer zijn als adviezen niet worden gevolgd, want dan valt de bodem wel een beetje uit de regeling. Overigens verwacht ik dat onze aanpak over een paar jaar kan bijdragen aan het ontstaan van nationaal beleid.’

Een rots van drie bij zes mijl

Sint Eustatius is een historisch juweeltje voor de wetenschap

Sint-Eustatius, jonkheer Jacob Eduard van Heemskerck van Beest, naar Gerard Voorduyn, 1860 - 1862. Collectie Rijksmuseum

Bijna nergens vind je zoveel ongerepte geschiedenis als op het kleine eilandje Sint Eustatius. Archeoloog Ruud Stelten wekt de bloeiperiode van 'Statia' weer tot leven.

DOOR BART BRAUN De eerste Europeaan die Sint-Eustatius te zien kreeg, was ontdekkingsreiziger Columbus, en hij was niet onder de indruk. Het kleine Caribische eilandje ging samen met haar burens de boeken in als de *islas inutilles*: de nutteloze eilanden. De oorspronkelijke bewoners die op andere eilanden uitgeroeid of tot slaaf gemaakt werden, waren hier zelf al weggegaan.

Waarom is niet helemaal duidelijk, maar er waren redenen genoeg. De grond is niet heel vruchtbaar en bevat goud noch zilver, er was geen bron van zoet water, het eiland bestaat voor meer dan de helft uit een vulkaan die weliswaar niet actief is, maar ook niet dood, en om de zoveel jaar knettert er een orkaan overheen.

In de daaropvolgende eeuwen zou het eiland meer dan twintig keer van eigenaar wisselen. Zeerovers, Fransen, Britten, en Nederlanders plantten er allemaal hun vlag.

In de achttiende eeuw beleefde het

eiland een bloeiperiode, dan onder Nederlands bestuur. Suikerteelt en vrijhandel bloeiden op. Amerika bevocht haar onafhankelijkheid met behulp van wapens die via Statia werden aangevoerd. 'Deze rots van drie bij zes mijl heeft Engeland meer kwaad gedaan dan al de wapens van

'Archeologie gaat niet om het zoeken, maar om het uitzoeken'

onze sterkste vijanden', klaagde een Britse parlementariër. In de haven van Oranjestad legden net zoveel schepen aan als in Amsterdam, en het eiland telde zo'n negenduizend geregistreerde inwoners, bijna drie keer zoveel als nu. De helft daarvan was slaaf.

Veroveringen door de Britten en de Fransen, de afschaffing van de slavernij en een paar orkanen zorgden ervoor dat die glorie langzaam afbrokkelt. De haven is te ondiep voor cruiseschepen, dus in de twintigste en eenentwintigste eeuw gaat het massatoerisme dat andere Caribische eilanden dichtplamuurt aan Sint-Eustatius voorbij. Het eiland

trekt mensen aan die de relatief geringe ontwikkeling juist een pluspunt vinden: duik- en ecotoeristen, en wetenschappers.

De eerste Leidse onderzoeker, antropoloog JPB De Josseling de Jong, zette bijna honderd jaar geleden voet op Sint-Eustatius, en de afgelopen veertig jaar zijn archeologen druk bezig geweest met het naar boven halen van de geschiedenis van het eilandje. Promovendus Ruud Stelten (1986) is een van hen.

Het boek waarmee hij volgende week de doctorsgraad hoopt te behalen is opvallend breed van opzet. Het combineert de gegevens van opgravingen op het land met onderwaterarcheologie en historische bronnen als schilderijen, reisverslagen en krantenartikelen. 'Het is zo gegroeid', zegt hij half verontschuldigend als *Mare* hem belt op het archeologisch instituut van St. Eustatius. 'Mijn oorspronkelijke plan was om alleen de scheepswrakken hier voor de kust te bestuderen, maar ik realiseerde me al gauw dat die wrakken niet in een soort vacuüm bestaan. Als je wilt begrijpen waarom een bepaalde vondst daar ligt, moet je ook snappen wat er op het land gebeurt.'

Stelten spreekt daarom over het 'maritieme cultuurlandschap'. De scheiding tussen land- en waterar-

cheologie gaat op eilanden niet zo goed op. 'Nog steeds komen bijna alle goederen hier aan via de zee. Op land en in zee vinden we ook vrijwel precies dezelfde voorwerpen terug.'

Een mooi voorbeeld van de verbondenheid tussen land en zee zijn de zogeheten IJsselsteentjes. Gele baksteentjes uit Holland, die als ballast meekwamen met de schepen, en waar huizen van werden gebouwd. Toen de economische bloei op Statia voorbij was, werden de muren afgebroken zodat de stenen weer als ballast mee konden op schepen.

'Een van de mooiste vondsten die we gedaan hebben is een groep slavenvrijwilligen. De dingen die we daar vonden, geven aan dat de slaven daar een relatief grote economische vrijheid hadden, en actief meededen in de Statiaanse economie. Archeologie gaat wat mij betreft niet over *what you find, but about what you find out*. Je komt er achter hoe het er toen uitzag, en die verhalen, dat is waar het om draait.'

Het gebrek aan drinkbaar water is ook duidelijk terug te zien: dat was niet alleen nodig voor de bewoners zelf, maar ook voor de schepen die het kwamen inslaan. Overal op het eiland zijn putten geslagen en staan opvangbakken voor regenwater, en in noodgevallen moesten scheepjes naar het nabijgelegen eilandje St.

Kitts om daar water te halen. Een tocht die levensgevaarlijk kon zijn, want de Engelse piraten lagen op de loer.

'We zien ook dat heel veel opslagruimte in de pakhuizen voor water werd gebruikt. Hoe lucratief de handel ook was: zonder drinkwater ben je nergens.'

De lokale bevolking heeft grote belangstelling voor de geschiedenis van hun eiland, vertelt Stelten.

'Deels is dat ook het *selling point* van het eiland, dat het zo'n historisch juweeltje is. Andere Caribische eilanden hebben mooiere natuur of wittere stranden, maar nergens vind je zoveel geschiedenis op zo'n kleine plek. Het slavernijverleden is nog wel een beetje taboe, maar nu de Nederlandse inmenging in de plaatselijke politiek toeneemt, wordt die geschiedenis er ook meer bijgehaald. Of ze het dan niet vervelend vinden dat ik als witte Nederlander hier onderzoek naar doe? Ik werk hier al meer dan tien jaar, en ken bijna iedereen. Ik ben geen complete buitenstaander meer, dat scheelt.'

Ruud Stelten, *From Golden Rock to Historic Gem - A historical archaeological analysis of the maritime cultural landscape of St. Eustatius, Dutch Caribbean*. Sidestone Press, 230 blz. €34,95. Promotie: 21 maart

Het raadsel van de slavenkralen

Sint-Eustatius is beroemd om de blauwe 'slavenkralen' die er gevonden worden. Maar wat was hun betekenis?

Caribisch archeoloog Ruud Stelten: 'Volgens de plaatselijke folklore van Statia vind je die kralen niet. De kraal vindt jou. En dat gebeurt overal op het eiland bij opgravingen in de pakhuizen, bij opgravingen van plantages, en onder water, op een van de bekendste duikstekken van het eiland. We weten meer niet over die kralen dan dat we wel weten.'

We weten dat ze gemaakt werden in Amsterdam, door Venetiaanse glas-

blazers, en dat de West Indische Compagnie ze gebruikte om slaven mee te kopen in West-Afrika. Er bestonden honderden verschillende soorten, waaronder deze, en op de meeste plekken vind je allerlei verschillende versies, en een of twee van deze. Hier vind je alleen deze vijfhoekige donkerblauwe kralen. Hadden ze hier een speciale betekenis? En welke dan?

'De locals vertellen dat ze door slaven werden gedragen, of als ruilmiddel werden gebruikt. De link met de slaverij is heel duidelijk. Maar waarom vinden we ze dan overal, behalve bij de slavenvrijwilligen die we hebben opgegraven?

En het verhaal dat de slaven na de afschaffing van de slavernij allemaal hun kralen in zee wierpen is mooi, maar het verklaart niet waarom ze op die duikstek liggen, zeshonderd meter uit de kust. Ik ben, kortom, terughoudend om conclusies te verbinden aan de verhalen die hier over de kralen gaan. Ik weet gewoon nog niet wat hun significantie is.'

Nog één verhaal dat overer gaat, is dat als een kraal je eenmaal gevonden heeft, je altijd terug zal keren naar Sint-Eustatius. Ik heb er inmiddels al heel wat gevonden en weer weggegeven. Daarom kom ik hier waarschijnlijk nooit meer weg.'

Achtergrond

Het recht op een bult

Prestatiedruk en smartphones gaat ten koste van waardevolle lummeltijd

De betutteling van kinderen slaat door, zegt Froukje Hajer. Ze is adviseur jeugdbeleid en een van de sprekers tijdens het debat 'Het recht op spelen.'

Wat speelt er?

'Dat kinderen niet optimaal kunnen spelen. Er is niet overal voldoende ruimte, ouders vinden het niet veilig om kinderen naar buiten te laten gaan, er is ongelofelijk veel afleiding van smartphones en tablets, en veel kinderen komen bijna niet in aanraking met de natuur. De Verenigde Naties riepen vijf jaar geleden regeringen op meer aandacht te geven aan belang van spelen.'

'En heel belangrijk: er is enorme prestatiedruk op school. Dat wordt belangrijker gevonden dan lummeltijd. Maar die tijd heb je nodig om te leren en te herstellen, en voor kinderen is spel de motor van de ontwikkeling.'

'Als kinderen goed kunnen spelen, hebben ze hun therapie op zak, zeggen orthopedagogen. Het is cruciaal dat niet iedereen steeds bovenop je zit en dat je steeds weer een diploma moet halen. Als alles voor je bepaald en geregeld wordt, is je probleemoplossend vermogen als volwassene behoorlijk beperkt. We weten altijd wat goed is voor de ander, maar soms heb je ruimte nodig om het zelf op te lossen.'

Aan de ene kant heeft het kind het recht te spelen, maar iedereen wil kinderen ook graag beschermen.

'Ze hebben recht op een bult. Leren omgaan met risico's is ook opvoeden. Maar het moeten wel aanvaardbare risico's zijn, natuurlijk. Je mag best wel eens ergens van af vallen. Kinderen moeten leren: dit is warm, dit is koud, dit is scherp. En via het spel leer je ontzettend veel.'

'En als iemand zich weer even verdiept in de basisschool, weet je weer hoe spannend het was, om bijvoorbeeld ruzie te maken en het zelf op te

Schilderij *Girl With Black Eye* (1953), gemaakt door Norman Rockwell.

lossen. En dat je niet meteen in een pestprogramma gezet hoeft te worden. Als je alle tijd organiseert en in programma's zet, ontnem je hen tijd om zelf te experimenteren.'

'Dat houdt niet op als kinderen vijf zijn, trouwens. Het Kinderrechtenverdrag gaat tot achttien jaar, maar grote mensen spelen ook. De belang van spelen wordt enorm onderschat, en dat willen we aan de kaak stellen.'

Maar hoe dan? Beleidsmakers kunnen moeilijk zeggen: die heuvel, of die speeltuin, maken we wat minder veilig.

'Ze moeten zich aan bepaalde wet- en regelgeving houden, en dat is prima. Maar je kan ook doorslaan. Als je allemaal bordjes neerzet met "Pas op" en "Gevaarlijk!" dek je je alleen maar in. De kinderombudsman heeft geconstateerd dat kinderen ontzettend veel stress hebben van alles wat ze moeten doen en wat van ze wordt verwacht. Dat vond ik ook wel een signaal.'

Waarom zijn ouders voorzichtiger geworden? Uit cijfers blijkt dat het voor kinderen niet onveilig is dan vroeger.

'Nee, het is de beleefde onveiligheid. Het is de angst om aansprakelijk te worden gesteld, en de wil om de pijn en nare ervaringen van kinderen weg te nemen. Als je kijkt hoe ver grootouders van huis mochten als kind, en hoe het nu is, dat is zo'n groot verschil. Het is een trend.'

Heeft u zelf kinderen?

'Ja, en een paar kleinkinderen. Ik leer zelf ook elke keer weer bij. Ik probeer ontzettend goed te kijken, niet te snel in te grijpen, maar wel aandacht erbij te houden. En ze vooral niet te storen bij hun spel.'

DOOR ANOUSHKA KLOOSTERMAN

Het recht op spelen - Het Kinderrechtenverdrag in de praktijk.

Donderdag 14 maart, 15-18u
Oude Sterrewacht Boo8/C104

Maretjes

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van 4.500 euro te boven gaan.

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerkbegeleiding** op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord**, 23 leerlingen **basisonderwijs**, groep 4 t/m 8, waarvan 7 met vergoeding van 5 tot 10 euro. **Voortgezet onderwijs**: *Nederlands, 3havo. Nederlands, 2hbo, onderzoeksverslagen maken. *Engels, brugklas mavo-havo. *Nederlands, 2vmo. *Frans, brugklas mavo-havo. *Engels, 5 havo. **Leiden-Zuid**, 4 leerlingen **basisonderwijs**,

groep 4 t/m 8. Onderwijswinkel Driftstraat 77, ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hdekoomen@owwleiden.nl.

Maretjes Extra

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi- commerciële instanties. De prijs voor een Maretje-extra is €23,- incl. BTW voor elke vijfendertig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet B.V., postbus 20, 2040 AA Zandvoort, telefoon 023-571 47 45. E-mail: Zandvoort@bureauvanvliet.com

Academische Agenda

Dhr. M.J. Fillinger hoopt op dinsdag 19 maart om 10.00 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Two-Prover Bit-Commitments: Classical, Quantum and Non-Signaling'. Promotor is prof.dr. S. Fehr.

Mw. J. Sokoreli hoopt op dinsdag 19 maart om 11.15 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is 'Prediction of outcomes in patients with heart failure'. Promotoren zijn prof.dr. E.W. Steyerberg en prof.dr. S.C. Pauws (Univ. Tilburg).

Mw. M.D. Pucci hoopt op dinsdag 19 maart om 15.00 uur te promoveren tot doctor in de Geesteswetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Cantos da Floresta (Forest Songs)'. Promotoren zijn prof.dr. J. Bor en prof.dr. M.V.D. van der Meer.

Mw. L.T. van der Aart hoopt op woensdag 20 maart om 10.00 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Another Brick in the Wall: The role of the actinobacterial cell wall in antibiotic resistance, phylogeny and development'. Promotoren zijn prof.dr. G.P. van Wezel en prof.dr. T. Hankemeier.

Mw. J.L.A. Palmerh hoopt op woensdag 20 maart om 11.15 uur te promoveren tot doctor in de Archeologie. De titel van het proefschrift is 'A sense of society'. Promotoren zijn prof.dr. G.P. van Wezel en prof.dr. M.L.P. Hoogland.

Dhr. T.J.M. Dekkers hoopt op woensdag 20 maart om 13.45 uur te promoveren tot doctor in de Rechtsgeleerdheid. De titel van het proefschrift is 'Mobility, Control and Technology in Border Areas: Discretion and Decision-making in the Information Age'. Promotoren zijn prof.dr. J.P. van der Leun en prof.dr. M.A.H. van der Woude.

Dhr. P.L.J. van der Heiden hoopt op woensdag 20 maart om 15.00 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is 'Control of cytomegalovirus viremia after T cell depleted allogeneic stem cell transplantation'. Promotor is prof.dr. J.H.F. Falkenburg.

Mw. M.C. Zarcone hoopt op woensdag 20 maart om 16.15 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is 'Effect of diesel emissions on human airway epithelial cells'. Promotor is prof.dr. P.S. Hiemstra.

Mw. R.C. Tompkins hoopt op donder-

dag 21 maart om 10.00 uur te promoveren tot doctor in de Geesteswetenschappen. De titel van het proefschrift is 'The Waste of Society as Seen through Women's Eyes: Waste, Gender, and National Belonging in Japan'. Promotor is prof.dr. K.J. Cwiertka.

Dhr. R.J.G. Stelten hoopt op donderdag 21 maart om 11.15 uur te promoveren tot doctor in de Archeologie. De titel van het proefschrift is 'From Golden Rock to Historic Gem: A Historical Archaeological Analysis of the Maritime Cultural Landscape of St. Eustatius, Dutch Caribbean'. Promotor is prof.dr. C.L. Hofman.

Dhr. J.P. Welch hoopt op donderdag 21 maart om 13.45 uur te promoveren tot doctor in de Rechtsgeleerdheid. De titel van het proefschrift is 'The Grotius Sanction: Deus Ex Machina. The legal, ethical, and strategic use of drones in transnational armed conflict and counterterrorism'. Promotor is prof.dr. P.B. Cliteur.

Mw. A.B. Ouweneel hoopt op donderdag 21 maart om 15.00 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Cholesterol metabolism and hematopoiesis interaction in atherosclerosis'. Promotor is prof.dr. M. van Eck.

alzheimer
nederland

Help Alzheimer overwinnen.
Dan hoeft niemand zichzelf
te verliezen.

www.alzheimer-nederland.nl

Voor wie bouwen we?

Gemeenteraadsleden: waar zijn de voorstanders?

Buurtbewoners spreken zich regelmatig uit tegen nieuwe bouwplannen. Maar die Leidse woningzoekenden voor wie gebouwd wordt, komen echter nauwelijks inspreken, constateren drie jonge gemeenteraadsleden. Vandaar hun oproep: 'Laat je horen!'

Het is momenteel het gesprek in de fusie, op verjaardagen of borrels: de woningnood. Het woningtekort in Leiden is alarmerend groot. Als je al iets kan vinden, moet je diep in de buidel tasten. Nergens wordt zoveel overboden op een huis als in Leiden. Zelfs Amsterdam halen we in, zo blijkt uit onderzoek. De woningbouwopgave is dan ook groot in onze stad. Er zijn maar liefst 8500 nieuwe woningen nodig in Leiden om aan de vraag te kunnen voldoen.

Het gevolg van de huidige woningnood is dat starters op de woningmarkt de stad verlaten. Na hun studie vertrekken de meeste studenten naar Amsterdam of Den Haag. Zonde, want de stad verliest daarmee veel talent.

Andersom heeft Leiden zoveel te bieden voor mensen die hier een toekomst willen opbouwen. Naast de schitterende binnenstad, de leuke evenementen en het cultuuraanbod, kun je ook een mooie baan scoren. Wellicht wil je aan de slag bij een van de vele kennisinstellingen of een eigen startup beginnen op het Bio Science Park. Bovendien is het alleen maar logisch dat je graag wilt blijven wonen op de plek waar je een nieuw sociaal leven hebt opgebouwd. Die mogelijkheid zou er dan ook moeten zijn. Mooie vooruitzichten, maar dan heb je wel een betaalbare woonplek nodig.

Makkelijke of snelle oplossingen zijn er helaas niet. Prijzen knallen niet enkel omhoog door de woningschaarste.

Het gebrek aan vaklui en materiaal drijven ook jouw toekomstige huur- of koopprijs omhoog. Bovendien kunnen we de

woningnood niet in ons eentje oplossen. Onze buurgemeenten moeten ook hard aan de slag en meer bouwen om aan de vraag te kunnen voldoen. Dit betekent echter niet dat we in Leiden op onze lauweren kunnen rusten. Wonen dicht bij de Leidse binnenstad is onverminderd populair en zal enkel populairder worden. Als we nu niets doen wordt die huizenmarkt alleen maar krappere en worden de woonkosten echt onbetaalbaar.

Gelukkig staan we niet machteloos en kunnen we wel degelijk wat doen. Zo moet er sneller een schop in de grond om de bouwachterstand in te lopen. Bijvoorbeeld door politiek niet te treuzelen en te werken aan snellere besluitvorming. Ook is innovatie in de bouw meer dan welkom om de vaart erin te houden. Ook kan, al dan niet tijdelijk, meer mankracht bij de ambtenarij helpen om aanvragen sneller te verwerken zodat plannen niet te lang in bureau-lades blijven liggen.

Bouwen in een dichtbevolkte stad als Leiden is een grote uitdaging, maar tegelijkertijd kan een woningbouwproject zoveel meer zijn dan een grote stapel bakstenen. Het is de kunst om toe te werken naar een 'win-win' situatie waar een woningbouwplan niet alleen woningen oplevert, maar ook een investering is in de gehele wijk en kwaliteit toevoegt aan de stad. Met de komst van voorzieningen, zoals een bakker, een leuke koffietent en een mooi nieuw park kan de gehele buurt erop vooruitgaan.

De ruimte in Leiden is echter beperkt. Ook het schaarse groen in de stad willen we behouden. Met de ambitie dat Leiden een betaalbare en bereikbare stad is voor iedereen moeten we indikken. Zo is hoogbouw op sommige plekken onvermijdelijk.

Deze keuzes roepen regelmatig weerstand op. Buurtbewoners spreken geregeld hun persoonlijke zorgen uit over dergelijke plannen. Bijvoorbeeld ten aanzien van de parkeerdruk, vrees voor schaduwwerking of drukte in de wijk. Serieuze zorgen die wij meenemen in onze belangenafweging en zoveel mogelijk proberen op te lossen met betere plannen. Als bewoners bijvoorbeeld terecht zorgen hebben over de toename van verkeersdruk, dan moet je ook bereid zijn te investeren in de infrastructuur van een wijk zodat deze bereikbaar en leefbaar blijft. Niemand wil door de komst van extra woningen een file van auto's en wirwar van fietsen in de straat. Dat zijn zorgen die je als gemeente serieus moet aanpakken.

De groep die deze nieuwe woningen graag zien komen, oftewel

al die Leidse woningzoekenden, horen we echter nauwelijks inspreken. Terwijl juist studenten en starters worden geraakt als woningbouwplannen niet dreigen door te gaan.

Daarom is het begrijpelijk dat *Mare*-redacteur Bart Braun oproept tot een 'Yes in my backyard' (Geen Commentaar, *Mare* 15, 24 januari). Citaat: 'Je kan alleen maar hopen dat wethouders en gemeenteraad beseffen dat er voor elke tegenstem ook voorstemmers zijn.' Klopt, dat beseffen wij goed. Maar nog beter is het als deze voorstanders zich ook daadwerkelijk laten horen. Daarom, zwijgende woningzoekende: laat je ook horen in onze raadzaal.

We doen deze oproep aan al die mensen die steeds misgrijpen in hun zoektocht naar een woning, maar wel graag een toekomst willen opbouwen in Leiden. Want wat vind jij eigenlijk en waar heb jij als (toekomstige) woningzoekende behoefte aan? Ben je al maandenlang op zoek, maar kun je geen woning vinden? Laat de gemeenteraad dan die urgentie horen. Laat horen waar je tegenaan loopt, en deel de goede ideeën die je hebt.

Wij, jonge politici van D66, VVD en SP, zetten ons in om de woningnood terug te dringen en nieuwe woningen te realiseren. De accenten die we zetten zijn verschillend. Onze partijen denken verschillend over hoeveel sociale huur er tegenover het aandeel vrije markt-woningen moet staan, bijvoorbeeld. Maar in de uitkomst zijn we het erover eens: in Leiden moet hoe dan ook gebouwd worden om de starter, het gezin of de oudere een betaalbare woonplek te geven die bij ze past.

SANDER VAN DIEPEN (D66), **MAARTEN DE CROM** (VVD) en **THOMAS VAN HALM** (SP) zijn lid van de Leidse gemeenteraad

Wil je ook een keer meedenken en je stem als woningzoekende laten horen? Kijk op: www.gemeenteraad.leiden.nl/denk-mee/bij-een-commissie-inspreken

English page

Cast of the American television sitcom *The Office*. Photo NBC

My job is bullshit

A quarter of all employees have doubts about their jobs' usefulness

A quarter of all employed people are not convinced that their jobs serve any meaningful purpose, according to economists from Leiden and Rotterdam.

BY BART BRAUN Imagine, if you will, that all the people from a certain profession were to disappear as if by magic. It is a thought experiment introduced by American anthropologist David Graeber in his essay *On the phenomenon of bullshit jobs*.

What if nurses, garbagemen or car mechanics vanish? Zap! It would be a catastrophe. "A world without teachers or dockworkers would soon be in trouble. Even a world without science-fiction writers or ska musicians would clearly be a lesser place.

"It's not entirely clear how humanity would suffer were all private equity CEOs, lobbyists, PR researchers, actuaries, telemarketers, bailiffs or legal consultants to similarly vanish. (Many suspect it might markedly improve.)"

Graeber believes that it's actually quite odd that we're all so busy. Automation was supposed to do all the work for us, wasn't it? "It's as if someone were out there making up pointless jobs just for the sake of keeping us all working."

Graeber is a genuine anarcho-communist who was involved in Occupy Wall Street, and the person who came up with the slogan "We are the 99%". His analysis – which he has elaborated in his book *Bullshit Jobs: a Theory* – is that the system exists for political

reasons. If we're all busy, we won't rebel.

Whether that is the right conclusion or not is not something we'll discuss here, but the notion of senseless jobs has struck a chord. Just talk to anyone at a party, and he or she will be eager to agree that while he or she is usefully employed, there are plenty of other people at his or her office whose jobs are a waste of time. The bean counters, the desk jockeys, the bureaucracy that's expanding to meet the demands of the expanding bureaucracy.

And then there are the jobs that only exist because other people who are too busy with their own bullshit jobs: dog groomers, personal shoppers and 24-hour pizza-delivery people. You start to wonder just how many jobs are worthwhile.

"Ah well", economist Max van Lent responds: "There's nothing more fun at a party than complaining about your job. Graeber's claims are mainly founded on anecdotes. He tries to avoid numbers in his book, and the figures he does mention are distorted. For instance, he cites a survey in which people were asked how important they believed their job was – but that's not the same as social relevance." Van Lent and his colleague Robert Dur from Erasmus University went in search of better figures.

It's quite hard to decide what's a bullshit job and what's not; many people might say that this category covers "anarchist anthropologist".

You could, at least, find out how many people believe their own

employment is bullshit, which is worth a study even if you don't immediately believe that such jobs are the result of nefarious capitalism. Let's say that "large swathes of the population are employed in jobs which they believe are unnecessary" as Graeber claims. If they're right, it's a bad thing, because it would mean that the human race is wasting time and money on an enormous scale. If they're wrong, it's bad too, because in that case many people are unhappy for no reason, and it also would affect labour productivity. So, the question is: how many people believe their job is senseless?

Employees are losing their connection to the products, although they are actually helping to make them

The economists studied the *International Social Survey Programme*, a recurrent international survey containing questions on social-scientific themes. The last edition alone, which dates from 2015, has 27,000 respondents. "That data is available, no problem. In theory, Graeber could have consulted it for his book", Van Lent says. One of the questions all those people were asked is: "Is my job useful to society?"

"That is, of course, always open to different interpretations", Van

Lent acknowledges. "Someone might think: 'Yes, because someone's paying me and I'm a part of society, too' Or: 'Yes, because I pay tax on my income and that money benefits society'.

But as it is, the figures show that not everyone thinks that way. Connoisseurs can check the numbers in the professional journal *Industrial Relations*.

17 per cent of the people questioned didn't answer while another 8 per cent admitted that their jobs did not contribute to a better society. That group is not equally divided among professions. The public sector scores better than the business community. None of the nurses, firemen or police who were asked believes their jobs are bullshit. The high percentages were in fact among factory workers, people in sales and PR and those who are "artistic, cultural and cooking associate professionals", which does indeed sound rather bullshit.

Van Lent and Dur also investigated how bad the respondents thought it was to have a bullshit job. There were few surprises: people who don't actually care whether job is useful or not are more likely to have a job of which they themselves admit it is bullshit.

"Although it's striking that we haven't found any evidence that people with senseless jobs are financially compensated for the fact that they have a useless job."

You can look at the most important result in two ways. On the one hand, only one in twelve people believe their jobs are bovine excrement, which is much

less than the thirty to forty per cent maintained by Graeber. The other view sees one in four people who are not convinced that their jobs have meaning.

"That's quite a lot, even if it is much lower than the numbers given by Graeber in his book, and that means that there is still a percentage that doesn't mind", Van Lent continues. "I personally think it's connected to the fact that jobs are becoming more and more specialised, so employees are losing their connection to the products, although they are actually helping to make them. For instance, people who work on conveyor belts are quite high up in the survey. Even though they make real, tangible stuff, they can't see what they're producing any more. Similarly, people who do administrative work enable other people to have more time for their core jobs, such as research or teaching. Specialising means that useful work suddenly doesn't seem useful anymore."

He suspects that part of the solution might be found right there.

"Employers can demonstrate the importance of jobs. Take the man at the conveyor belt to see the beautiful cars he helped build. Put a chef in an open kitchen so he or she can see what people do with their food. I'm not saying that bullshit jobs don't exist and I'm not denying that sometimes there's too much paperwork in the world, but there really isn't a mysterious puppet master who makes extra work. The people who do those jobs are generally there for the rest of us."

De koning van de oneliners

Soldaat van Oranje-acteur hoeft niet Humphrey Bogart te spelen

Casablanca, misschien wel de beroemdste film aller tijden, is donderdag te zien op het toneel van de Leidse Schouwburg.

DOOR VINCENT BONGERS 'Van alle cafés, in alle steden in de hele wereld, kom je juist die van mij binnen banjeren', zegt acteur Stefan Rokebrand. 'Natuurlijk zit die quote in de voorstelling. Net als: "Here's looking at you, kid."

Casablanca uit 1942 is een van de meest geciteerde films, maar ook een thriller met een van de bekendste en pijnlijkste liefdesgeschiedenissen ooit. De Hollywood-klassieker is bewerkt tot een toneelstuk, dat op 21 maart in de Leidse Schouwburg wordt opgevoerd.

'Ik speel de Amerikaan Rick Blaine die tijdens de Tweede Wereldoorlog naar Casablanca, Marokko, is gevlucht', vertelt Rokebrand. 'Zijn hart is gebroken, want hij heeft tevergeefs op een station zitten wachten op Ilsa Lund, de liefde van zijn leven.'

'Gedesillusioneerde is hij vervolgens een *gin joint* begonnen waar ook in valse papieren wordt gehandeld. Uiteraard stapt juist de vrouw die hem in de steek liet, zijn bar binnen. Ze is echter niet alleen. Haar echtgenoot zit in het verzet, en is op de vlucht voor de Duitsers. Kiest Rick voor zichzelf, of weet hij over zijn kapotgetrapte hart heen te stappen en helpt hij hen?'

Rokebrand kende *Casablanca*

'uiteraard van naam', zegt hij. 'Het is natuurlijk een klassieker, maar ik had hem eerlijk gezegd nog nooit gezien. Ik ben de film gaan kijken toen ik werd gevraagd om auditie te doen voor het stuk. Je denkt tijdens het kijken wel even: "Pffft, wel een beetje traag allemaal." Dat is ook logisch, want het is geschoten in de jaren veertig. Dat tempo zijn we niet meer zo gewend.'

'Mijn verwachting was dat het vooral een romantische film was, er komen echter veel meer onderwerpen aan bod. Natuurlijk is de liefde belangrijk, maar het gaat ook over oorlog, verzet en vluchtelingen. Dat maakt de thematiek van film nu nog relevant, en de voorstelling dus ook. Zo zie je maar dat vluchtelingenstromen kunnen veranderen. Nu wordt er

gesproken over vluchtelingen die van Afrika naar Europa trekken. Er zijn tijden geweest dat dat precies andersom was. Dat is een interessant perspectief.'

Rick is een verbitterde man die alles afdoet met korte antwoorden, zegt Rokebrand over zijn personage.

'Hij is de koning van de oneliners. Als Ilsa zegt dat ze zich schul-

dig voelt over wat er is gebeurd, geeft hij als antwoord: "In oorlogstijd zijn we allemaal schuldig." Hij doet zijn best om niet over zijn gevoelens te spreken.'

Hollywood-icoon Humphrey Bogart vertolkte de rol van Rick in de film. Dat gaf geen extra druk, aldus Rokebrand. 'Ik speel niet Bogart, maar een personage. Ik doe dus ook niet alsof ik Bogart ben. Het is net als bij James Bond, een fictief figuur dat door verschillende acteurs op een heel eigen manier is ingevuld. Ik heb ook in een voorstelling Herman Brood gespeeld. Dat was veel spannender, want dat was wél een echt persoon die iedereen kent en waar iedereen een mening over heeft.'

Hij is het overigens wel gewend om illustere figuren te spelen, of ze nou fictief of echt zijn. Zo speelde hij Erik Hazelhoff Roelfzema in de musical *Soldaat van Oranje* op vliegveld Valkenburg.

'Daar ben ik heel trots op. Het was wel heel zwaar. Ik had maar een paar weken de tijd om te repeteren. Het is wel een voorstelling die drieënhalve uur duurt, en het hoofdpersonage staat natuurlijk heel vaak op het toneel. Dat het toch is gelukt, gaf mij enorm veel voldoening, en het is zo gaaf dat de musical nog steeds zo'n groot succes is.'

Casablanca, Door Matzer en Bos. Leidse Schouwburg. 21 maart, € 12,85 - 35,50

Foto Raymond van Olphen

Waarom je niet/wel naar Laibach moet

Zonder de Sloveense 'totalitaire pop art' was er geen Rammstein geweest

Volgende week komt de legendarische Sloveense band Laibach naar Den Haag. Ze gaan de liedjes van *The Sound of Music* coveren, in Noord-Koreaans thema.

DOOR BART BRAUN Een optreden van Laibach levert weliswaar altijd een gedenkwaardige avond op. Maar ja, een wortelkanaalbehandeling is ook gedenkwaardig.

De Sloveense band staat donderdag in Paard. Ze bestaan al bijna veertig jaar, en in die veertig jaar zijn ze gearresteerd omdat ze een dictator beledigden, verboden geweest, en uitgescholden omdat ze te veel met dictators heulden. Bij hun shows tref je neo-nazi's die gecharmeerd zijn van de militaristische stijl met uniformen, vlaggen en kruizen, en kapotmoeilijke muziekluisteraars die juist de ironie van dat alles kunnen waarderen.

Dit keer doet Laibach de liedjes van *The Sound of Music*, als verwijzing naar hun bezoek aan Noord-Korea in 2015. Noord-Koreaanse schoolkinderen leren namelijk Engels met behulp van die musical, vandaar. Wat we dus kunnen verwachten: sociaal-realistische Pyongyang-kunst op de achtergrond, terwijl zanger Milan Fras, die al zijn hele leven op precies één toonhoogte zingt, gehakt maakt van het toonladderliedje *Do-Re-Mi*.

Sowieso grossiert de band al sinds de jaren tachtig in duistere covers van vrolijke liedjes (*Life is Life*, *Jesus Christ Superstar*), dus de paaltjes

worden niet bepaald meer verzet met deze tour. Toen de Slovenen in de jaren tachtig, gehuld in bruine overhemden, de Queen-hit *One Vision* coverden in het Duits ('*Eine Rasse und ein Traum, ein starker Wille!*'), kon je daar nog een ironische steek richting Freddie Mercury in zien. Om met het moordenaarsregime van Noord-Korea te flirten, zijn echter wel heel veel kwakjes ironie-saus nodig. Echt overtuigend is het allemaal niet, en bij het ter perse gaan van deze krant was het optreden nog niet uitverkocht. De al even oude Billy Ocean staat de maandag erop in dezelfde zaal, en hij zit al vol.

Aan de andere kant, het is wel fucking Laibach. Verguisd, verboden, tot *bad guy* in een superheldenstrip gemaakt. Sommige bands, zoals Motörhead en de Sex Pistols, zijn veel groter dan de muziek die ze maakten, en Laibach valt ook in die categorie. En de vernieuwing mag er na al die jaren dan wat af zijn, maar met hun industriële geluiden en harde gitaren was het niet alleen een controversiële band, maar ook een invloedrijke. Zonder Laibach was er geen Rammstein, en geen Nine Inch Nails. Hun optredens zijn bovendien meer dan een band die wat liedjes speelt. Het is, zoals ze het zelf noemen, 'totalitaire pop art'. En zo vaak gaan ze niet meer langskomen in Nederland, want de band bestaat per slot van rekening al bijna veertig jaar. Toch maar gaan: het wordt in elk geval gedenkwaardig.

Laibach, Paard, 21 maart, 20:00, €27,50

Kamervragen

'Ik zit wel prima hier. Een beetje afzondering is juist fijn.' Foto Taco van der Eb

'Bij storm neem ik de bus'

Stefan Wizke (20, psychologie)

Huis: Noordwijk
Kamer: 20m² (met eigen badkamer)
Huur: €450
Aantal bewoners: 3

Je begon in een stacaravan in Noordwijkerhout, maar nu heb je een kamer in Noordwijk. Hoe dan?

'Via Kamernet. Half oktober ben ik ingetrokken. Kamernet is een stuk beter dan Facebook: daar zitten een hele hoop scammers tussen. Dan moet je van tevoren al borg betalen. Mensen trappen erin omdat ze wanhopig zijn. Mijn kamer is nog steeds wel in Noordwijk, maar nu is het nog maar tien kilometer fietsen in plaats van twintig.'

Fiets je nog steeds elke dag heen en weer?

'Meestal wel, maar de laatste dagen ga ik met de bus omdat het zo hard waait. Dat is wel duur, iets van vijf euro per dag, want als internationale student krijg je geen gratis openbaar vervoer.'

Met wie woon je?

'Ik woon bij een oudere vrouw, ze is rond de vijftig gok ik, en haar dochter. Ik heb een eigen verdieping met een slaapkamer en een badkamer, dus ik zie en spreek ze alleen tijdens het koken.'

'De woonkamer is echt van hen, daar zit ik nooit. Als er vrienden komen, zit ik dus met ze op mijn slaapkamer. Dat gebeurt niet zo vaak omdat Noordwijk zo'n eind weg is. Vaak ga ik zelf naar Leiden. Daar is mijn sociale leven, mijn vrienden en de feestjes.'

Hoe doe je dat na een feest? 's Nachts dronken dat hele eind terugfietsen?

'Haha, nee, dat doe ik alleen als ik nuchter ben. Meestal ga ik met de bus terug of regel ik dat ik daarna bij een vriend kan blijven slapen.'

Vind je het niet erg dat je de 'echte' studentenerfing hier misloopt?

'Toevallig dacht ik daar vanochtend nog over na, maar nee, daar zit ik niet mee. Er is veel te doen in Noordwijk: er zijn een hoop strandtenten en ik ga graag naar de duinen. Ik vind het juist fijn eigenlijk, om een beetje afgezonderd te kunnen zijn. Hier kalmeer ik echt als ik 's avonds uit Leiden terugkom.'

'Het wordt wel makkelijker om een kamer te vinden naarmate je meer mensen kent. Ik hoor nu vaak via via dat er ergens

een kamer vrij komt, maar ik zit wel prima hier. Ik zou alleen nog naar Leiden willen verhuizen als ik dan met heel goede vrienden kan wonen.'

Je zei vorige keer dat je je zou blijven inzetten voor het kamertekort voor internationals. Doe je dat nog steeds?

'Met een groep internationals hebben we aan het begin van het studiejaar een hele hoop gesprekken gevoerd met de universiteit, en we hebben afgesproken actief te blijven. Komend jaar willen we het probleem voor zijn. De universiteit zegt dat uiteindelijk iedereen woonruimte vindt en dat is ook echt waar, zoals je ziet. Het belangrijkste is dat er een goede noodoplossing is voor de eerste paar maanden.'

DOOR SUSAN WICHGERS

Column

Nederlands

Goed, we hebben het inmiddels overal gelezen: de Vrije Universiteit Amsterdam stopt met de bachelor Nederlands. Minister van Onderwijs, Van Engelshoven, vindt dat begrijpelijk en benadrukt dat je nog steeds Nederlands kan studeren aan de Universiteit van Amsterdam. 'Het is logisch om kennis en kunde te bundelen op één universiteit', vindt zij. Nu zie ik er helemaal niets logisch aan waarom je überhaupt zou gaan studeren in Amsterdam. Gelukkig kun je slechts vijftig minuten verderop in Leiden Nederlands gaan studeren.

Of Nederlands nou wel of niet werd gegeven aan eender welke universiteit, dat was ook niet zozeer waarover de online discussie ging: massaal droeg iedereen oplossingen aan. Wat moest er gebeuren om de bachelor Nederlands weer aantrekkelijk te maken?

Zoals dat het internet betaamt, had iedereen een antwoord klaar. Mensen die Nederlands studeerden, mensen die het ooit hadden gestudeerd, mensen die 'weleens een keuzevak hadden gevolgd bij' en zij die Nederlands op de middelbare school 'sowieso al een kutvak vonden'. Juist die laatste groep is waar we naar moeten luisteren. Want de vraag is niet zozeer hoe we de bachelor Nederlands aantrekkelijker maken, maar hoe we het vak Nederlands op de middelbare school aantrekkelijker maken.

Want dat is hoe menig achttienjarige een vervolgstudie uitkiest: wat vond ik leuke vakken op de middelbare school, waar ben ik goed in en hoe vertaalt zich dat in het keuzeaanbod bij universiteiten? Taalprofessor Marc van Oostendorp verwoordde het als het opnieuw 'sexy' maken van het vak Nederlands. Nu weet ik niet of 'sexy' het juiste streven is, maar laat het in ieder geval leuk en uitdagend worden.

Je gebruikt je eigen taal dagelijks, en juist om die reden geloof ik dat iedereen potentie heeft om er geïnteresseerd in te zijn. Die interesse wek je niet door overloze tekstverklaring of zinsontleding. Geef meer vrijheid in de verplichte leeslijst. Verschuif de verplichte *Hebban olla vogala, Karel ende Elegast* en *Van den vos Reynaerde* naar het eerste jaar van de bachelor. Leer kinderen correct spellen en in het verlengde daarvan zinnen ontleden.

Maar leer ze vooral dat een taal, en dus ook het Nederlands, veel meer is dan jezelf door droge teksten werken. Dat doe je, mijns inziens, door meer taalwetenschap te verwerken in het standaardcurriculum: dat onder andere de indeling van kleuren, preposities en het menselijk lichaam verschilt tussen talen. En in navolging daarvan: hoe je in principe 'denkt' vanuit je taal. Op die manier maak je het 'vak' Nederlands als geheel ook aantrekkelijker voor mensen die, oorspronkelijk, niet heel veel denken te hebben met een specifiekere taal. Want hoewel Nederlands vast een heel leuke studie is, is taalwetenschap dat natuurlijk net iets meer.

FEMKE BLOMMAERT studeert taalwetenschap

Bandirah

